

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n data-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi

Liikenne- ja viestintävaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n data-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 128/2025 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava liikenne- ja viestintävaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- erityisasiantuntija Merita Erkkilä, liikenne- ja viestintäministeriö
- hallitusneuvos Hanna Laurila, liikenne- ja viestintäministeriö
- hallitusneuvos Jenni Rantio, liikenne- ja viestintäministeriö
- neuvotteleva virkamies Sari Alho, työ- ja elinkeinoministeriö
- ryhmäpäälikkö Kristiina Vainio, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- johtava asiantuntija Joonas Mikkilä, Teknologiateollisuus ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

EU:n data-asetus osana digitaalisen toimintaympäristön sääntelyä

Esityksen tavoitteena on joulukuussa 2023 annetun EU:n data-asetuksen toimeenpano. Asetus on suoraan sovellettavaa oikeutta, mutta sen toimeenpano edellyttää täydentävien säännösten antamista asetuksen valvonnasta ja seuraamuksista. Talousvaliokunta arvioi ehdotusta toimialansa kannalta keskittyen erityisesti taloudellisen toimintaympäristön näkökulmaan ja kuluttaja- ja kilpailuviranomaisten tehtävien arviointiin.

Data-asetus muuttaa merkittäväällä tavalla datan jakamisen käytänteitä Euroopassa. Data-asetuksella luodaan yhteiset EU-tason säännöt datan jakamiseen ja käyttöön. Samalla sillä on merkittäviä oikeus- ja liiketoimintavaikutuksia lukuisille toimialoille.

Valiokunnan lausunto TaVL 38/2025 vp

Vaikka komissio seuraa data-asetuksen vaikutuksia, myös kansallisesti on perusteltua seurata ja arvioida sääntelyn vaikutuksia erityisesti taloudellisen toiminta- ja innovaatioympäristön kannalta. Valiokunta kiinnittää huomiota myös siihen, että viime vuosien aikana EU:n tasolla on annettu data-asetuksen lisäksi runsaasti dataa ja digitaalista toimintaympäristöä koskevaa sääntelyä. Näistä keskeisiä ovat erityisesti digimarkkina-asetus, datan hallinta-asetus, digipalveluasetus, tekoälyasetus, sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskeva UCPD-direktiivi, yleinen tietosuojasetus (GDPR) sekä äskettäin uudistettu yleinen tuoteturvallisuusasetus (GPSR). Vaarana on sääntelyn pirstaloituminen, päällekkäisyys ja lisääntyvä hallinnollinen taakka.

Talousvaliokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille myös, että nyt toimeenpantavaan uuteen sääntelyyn sisältyy epävarmuutta ja tulkinnallisuutta. Komission on yhdessä jäsenmaiden viranomaisten ja teollisuuden kanssa pyrittävä yhdenmukaistamaan säädöksen tulkintaa tarvittavin ohjeistuksin oikeusvarmuuden vahvistamiseksi. Tulkintatyössä on otettava huomioon toimialakohtaiset erityispiirteet ja -tarpeet. Talousvaliokunta kiinnittää huomiota tarpeeseen yksinkertaistaa ja selkeyttää datataloutta koskevaa sääntely-ympäristöä ja pidättäytyä uudesta sääntelystä niin EU-tasolla kuin kansallisesti. Sääntelyn kansallisessa toimeenpanossa on panostettava erityisesti pk-yritysten riittävään ohjeistukseen ja neuvontaan, selkeiden tulkintojen kehittämiseen sekä ennustettavan ja oikeasuhtaisen valvontatoiminnan muodostumiseen.

Toimivaltaiset viranomaiset

Ehdotetussa laissa datan hallinnan ja jakamisen valvonnasta säädettäisiin EU:n data-asetuksen edellyttämistä viranomaistehtävistä sekä viranomaisten valvontatoimivaltuuksista ja oikeudesta määrätä seuraamusmaksuja tiettyjen laissa yksilöityjen asetuksen säännösten rikkomisesta. Lisäksi lakiin siirrettäisiin jo aiemmin voimaansaatetut EU:n datanhallinta-asetusta täydentävät säännökset. Varsinaiset datan jakamista koskevat oikeudet ja velvoitteet tulevat suoraan EU:n data-asetuksesta.

Toimivaltaisiksi viranomaisiksi ehdotetaan ensinnäkin Traficomia, jolle kuuluisi päävastuu valvonnasta, keskitetty yhteyspiste data-asetuksen soveltamisessa, yritysten ja yhteisöjen datalukutaidon edistäminen ja ulkopuolisten riidanratkaisuelinten sertifiointi. Kuluttaja-asiamiehelle kuuluisivat tiettyjen elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisiin sopimuksiin liittyvien tiedonantovelvoitteiden valvonta ja Kilpailu- ja kuluttajavirastolle (KKV) kuluttajien datalukutaidon edistäminen.

Kuluttaja-asiamiehelle osoitettu valvontatehtävä olisi uusi, ja sen toteuttaminen edellyttäisi uutta osaamista. Data-asetuksesta aiheutuisi siten kuluttaja-asiamiehelle pysyvästi lisää valvontatehtäviä, joiden hoitamisen on arvioitu edellyttävän pysyvää lisäresurssia. Datalukutaidon edistämisen osalta talousvaliokunta painottaa, että KKV:n nykyisiin tehtäviin kuuluu edistää ja toteuttaa kuluttajavalistusta ja -kasvatusta, ja ehdotettua viranomaistehtävien jakoa voidaan pitää tältä kannalta perusteltuna. Talousvaliokunta kiinnittää kuitenkin samalla huomiota siihen, että uudelle kuluttajien datalukutaidon edistämistehtävälle ei ole virastossa olemassa olevia erillisiä resursseja. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille, että KKV:lla ei ole tällä hetkellä käytettävissään nimenomaisia kanavia tai tapoja toteuttaa kuluttajat

Valiokunnan lausunto TaVL 38/2025 vp

laajasti tavoitettavia valistuskampanjoita, joita kuluttajien datalukutaidon edistäminen edellyttäisi, vaikka KKV:ssa tehdäänkin kuluttajaviestintää.

Jos KKV:n uusiin tehtäviin ei osoiteta lisäresursseja, on todennäköistä, että virasto joutuu priorisoimaan data-asetuksen tiedonantovelvoitteiden valvontaa. Muihin tehtäviin, kuten datalukutaidon edistämiseen, voitaisiin panostaa vain hyvin rajallisesti yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa. Talousvaliokunta pitää tärkeänä, että datalukutaidon edistämisessä tehtäisiin tarkoituksenmukaista yhteistyötä myös opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan viranomaisten kanssa, joiden tehtäviin kuuluu edistää kokonaisvaltaisemmin digitaalisia lukutaitoja ja niiden osana myös datalukutaitoa.

Talousvaliokunta pitää tärkeänä varmistaa tosiasialliset edellytykset nyt säädettävien viranomaistehtävien hoitamiseen ja seurata ja arvioida tehtävien toteutumista. Talousvaliokunta kiinnittää lisäksi huomiota tarpeeseen varmistaa tiivis yhteistyö ja tulkintakäytäntöjen yhtenäisyys sääntelyä soveltavien viranomaisten, Liikenne- ja viestintäviraston ja Kilpailu- ja kuluttajaviraston, välillä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Talousvaliokunta esittää,

että liikenne- ja viestintävaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 22.10.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Pauli Aalto-Setälä kok
jäsen Noora Fagerström kok
jäsen Kaisa Garedew ps
jäsen Lotta Hamari sd
jäsen Timo Harakka sd
jäsen Antti Kangas ps
jäsen Merja Rasinkangas ps
jäsen Oras Tynkkynen vihr
jäsen Heikki Vestman kok
varajäsen Vesa Kallio kesk
varajäsen Ville Kaunisto kok
varajäsen Hanna Laine-Nousimaa sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Lauri Tenhunen